

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leuvensestraat te Aarschot

Annelies De Raymaeker
Laurane Dupont
Vanessa Vander Ginst

Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leuvensestraat te Aarschot

**Annelies De Raymaeker
Laurane Dupont
Vanessa Vander Ginst**

**Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Leuvensestraat te Aarschot

Initiatiefnemer:	Dyls Construct bvba
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker
Auteurs:	Annelies De Raymaeker, Laurane Dupont & Vanessa Vander Ginst
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2017, Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 3 Programma van maatregelen

3.1 Administratieve gegevens

Initiatatiefnemer: Dyls Construct bvba

Locatie: Leuvensestraat, Aarschot (fig. 3.1)

Bounding box: punt 1: x= 182298, y= 185733

punt 2: x= 182551, y= 186031

Aarschot, Afd. 2, Sectie H, percelen 594M, 606X3, 611X, 598D2, 607Y, 607X, 609P4 en 67G.

Fig. 3.1: Kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (©CADGIS).

3.2. Gemotiveerd advies

De initiatiefnemer plant een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag voor de aanleg van een zestal deelprojecten ten behoeve van meerdere appartementen en commerciële ruimtes en een grote ondergrondse parkeergarage van twee niveaus. Het terrein wordt voor bijna 80 % verstoord voor de aanleg van de ondergrondse parkeergarage en de bouwblokken waarbij tussen de 1 en 8 m onder het maaiveld wordt afgegraven.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek, aangevuld met de resultaten van de terreininspectie uit 2010 door Dirk Pauwels en verder aangevuld met 12 landschappelijke profielputten (groen op fig. 3.2) gezet over de volledige momenteel toegankelijke oppervlakte van het projectgebied kan aangetoond worden dat de bodemopbouw in de zone van het voormalige Sint-Niklaasklooster grondig verstoord is.

Bij een visualisatie van de gegevens uit de profielputten op een verstoringskaartje, waarbij de hoogste bewaarde bodemeenheid onder de Ap-horizont wordt gevisualiseerd, blijkt dat in drie zones de C-horizont dadelijk onder de teelaarde werd aangetroffen (roos op fig. 3.3) en dat er dus een heel deel van de natuurlijke bodemopbouw werd weggegraven. Voor de overige delen van het terrein werd de C-horizont aangetroffen onder een antropogeen ophogingspakket (lichtgroen op fig. 3.3). Dit betekent dat deze zones werden afgegraven en nadien weer aangehoogd.

Uit de resultaten van de profielputten kan worden afgeleid dat het terrein afgegraven is en opnieuw geëgaliseerd in functie van de bouw van een wijnbottelarij in 1963. Dit komt overeen met de weergave van het terrein op het Digitaal Hoogtemodel waar kan worden vastgesteld dat het centrale deel van het terrein vrij vlak is en opgehoogd. Op het terrein werden volgens een anonieme bron in de jaren '60 resten van het vroegere klooster en sporen van de begraafplaats rond de kapel teruggevonden. Mogelijk gebeurde deze vaststelling bij de bouw van de bottelarij in 1963. Deze werd bovendien naderhand opnieuw gesloopt, wat eveneens de nodige bijkomende verstoringen veroorzaakte.

Aan de zijde van de Leuvensestraat bevindt zich ook een verharding met een riolering onder (grijs op fig. 3.2). Dit blijkt uit de gealigneerd aangetroffen putdeksels in de lijn van de weg. Een vergelijking van de luchtfoto's met weergave van de bottelarij toont aan dat deze zich verder naar het zuiden en het westen uitstreckte dan de heden toegankelijke zone (rood op fig. 3.2). Bij extrapolatie van de gegevens uit de profielputten uit de nu toegankelijke zone kan afgeleid worden dat deze ook voor de niet onderzochte maar wel voorheen bebouwde zone gelden. Deze nu niet onderzochte maar voorheen wel bebouwde zone lag trouwens hoger op de helling naar het zuiden toe waardoor deze zone allicht zeker afgegraven werd ten behoeve van de aanleg van de gebouwen en verhardingen van en rond de bottelarij.

In één zone van ca. 300 m², namelijk rond profielput 1, werd wel de natuurlijke bodemopbouw aangetroffen (donkergroen op fig. 3.3). In deze profielput werd onder een ca. 50 cm dikke laag teelaarde (Ap) een diepe (afval)kuil aangesneden met in de vulling naast 2 fragmenten dierlijk botmateriaal ook scherven die in de late middeleeuwen (14de-15de eeuw) kunnen gesitueerd worden. Deze zone ligt echter ingeklemd tussen de twee zones waar de bodem wel werd weggegraven tot op de C-horizont, de aanwezige bewoning langs de Leuvensestraat ten noorden van en buiten het

projectgebied en een eveneens afgegraven en weer opgehoogde zone ten zuiden ervan (aantoonbaar aan de hand van profielput 7 waar de bodem vergraven bleek te zijn tot op ca. 2,20 m onder het maaiveld).

Aangezien deze kleine zone (maximum ca. 300 m²) echter een eilandje vormt binnen de verstoorde zone, is het beeld dat eventueel kan gevormd worden aan de hand van een mogelijk archeologisch vervolgonderzoek zowieso versnipperd en is er geen inpassing van mogelijk aan te treffen sporen in een ruimere context meer mogelijk. Een afweging van de kosten en moeite t.o.v. een mogelijke kenniswinst valt dan ook negatief uit.

Ter hoogte van profielput 12 bleek een recentere bakstenen structuur bewaard te zijn. Deze bevindt zich in een opgehoogd pakket dat op de C-horizont rust (een tertiaire laag). Dit wijst erop dat in deze zone, waar wel verharding was van de bottelarij maar geen gebouwen stonden, mogelijk de sloop van de bottelarij plaatselijk minder ingrijpend gebeurde. Toch zijn er voldoende aanwijzingen uit de omliggende profielputten in het zuiden en westen dat ook hier de ondergrond afgegraven werd (profielput 10) en afgegraven en weer opgehoogd (9 en 4), wellicht in functie van de voorbereiding van het terrein bij de bouw van de bottelarij (roos en lichtgroen op fig. 3.3). Ook de zone rond profielput 12 ligt ingeklemd tussen deze profielputten waar de bodemopbouw aantoonbaar verstoord is, de weg met onderliggende riolering ten oosten van deze zone en de begrenzing van het projectgebied in het noorden. Ook hier geldt dat het aantreffen van mogelijk dieper bewaarde sporen geen meerwaarde levert aangezien ze in een geïsoleerde zone liggen en er geen inpassing in een ruimere context meer mogelijk is. De wetenschappelijk relevantie van eventueel diepere sporen is dan ook gering en is kosten-baten gewijs niet te verantwoorden.

Bovendien valt de zone rond profielput 12 buiten de zone met de eigenlijke bebouwing zoals die op de Ferrariskaart getekend staat. Op een syntheseplannetje is de diepte van de in de profielputten aangetroffen verstoring gevisualiseerd en geprojecteerd op de Ferrariskaart (fig. 3.4). Daarbij is duidelijk dat vooral de zones waar bebouwing stond, en waar dus mogelijk kelders, water- en beerputten te verwachten zijn, afgegraven zijn of dieper verstoord. De kerk zelf ligt ten noorden van en buiten het projectgebied in de zone van de bebouwing langs de Leuvensestraat.

De alleruiterste west- en zuidzijde van het projectgebied konden niet worden onderzocht wegens de steile helling met een dichte begroeiing met hoge bomen (oranje op fig. 3.2). De uiterste westelijke zone is bovendien momenteel in gebruik als openbaar domein, met een toegangspad naar de Aurelianusstoren. In het westen wordt het tracé van de laatmiddeleeuwse stadsomwalling verwacht (geel kader op fig. 3.2). Dit kan worden vastgesteld door de gegevens van het proefsleuvenonderzoek uit 2010 (2010/160) waar de middeleeuwse stadsmuur als uitbraakspoor werd gedocumenteerd te vergelijken met de locatie van de Aurelianusstoren en de nog bewaarde aanzet van de stadsmuur richting noordwesten.

In de tussenliggende zone kunnen mogelijk nog resten van de stadsomwalling bewaard gebleven zijn. Aangezien de initiatiefnemer in deze zone bouwwerken plant (fig. 3.5), wordt geadviseerd om dit in uitgesteld traject verder te onderzoeken aangezien de hoge bomen en overgroeiing met struiken en klimop momenteel verder onderzoek belemmert. Verder onderzoek gebeurt idealiter na het kappen van deze bomen tot op maaiveldhoogte.

Verder reiken de geplande werkzaamheden van de initiatiefnemer tot op ca. 18m van de in opstand bewaarde kloostermuur in het zuiden van het terrein (fig. 3.5). Deze kloostermuur valt hier samen met de huidige perceelsgrens die het zuiden van de percelen 607x en 607y vormt en is naast de zuidelijke tevens de oostelijke en gedeeltelijk westelijke begrenzing van de werken waarvoor thans een vergunning wordt aangevraagd. Ook in het oosten van het terrein komt de nieuwbouw dicht bij de (voormalige) kloostermuur. Door de huidige overwoekering in deze zone is het niet duidelijk of de kloostermuur hier nog bewaard gebleven is of niet. In het westen worden de resten van de kloostermuur, net als de hier mogelijk nog aanwezige resten van de stadsmuur gedeeltelijk verwijderd door de bouwwerken van de initiatiefnemer.

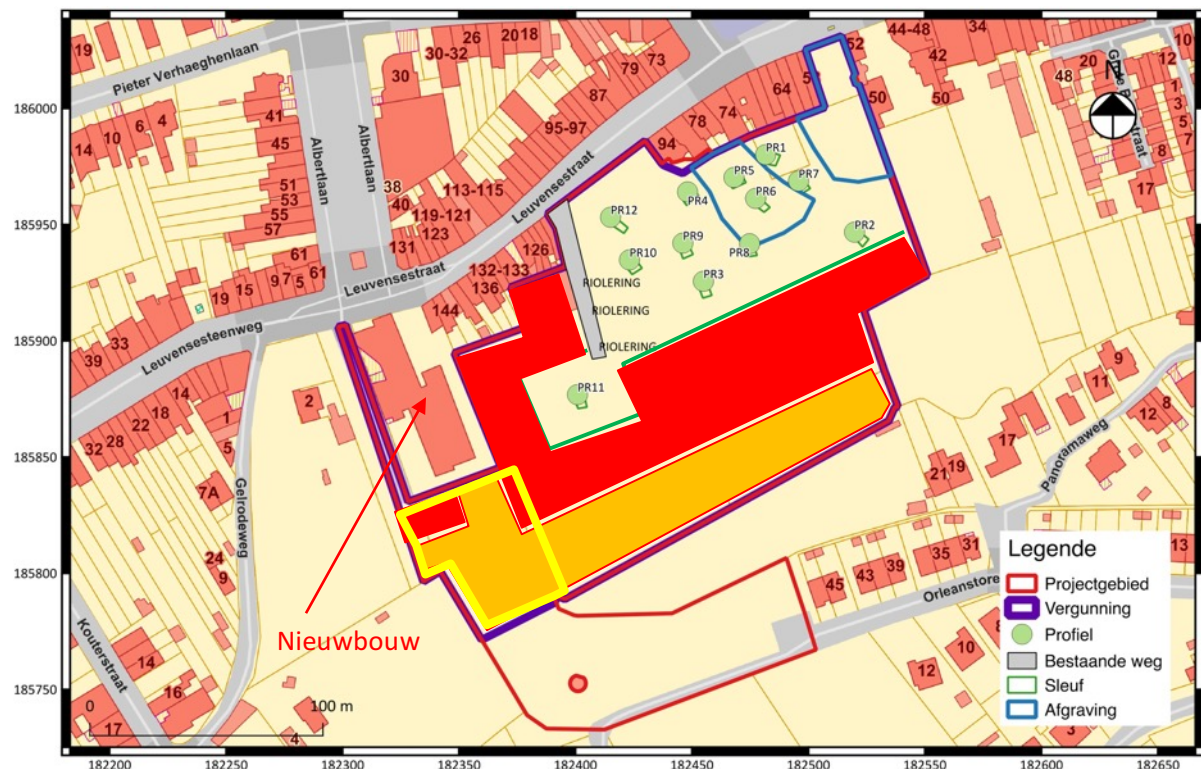

Fig. 3.2: Syntheseplan met locatie profielputten (groen), de huidige niet-toegankelijke zone die voorheen door de wijnbottelarij ingenomen werd (rood) en een eveneens beboste zone (oranje).

Fig. 3.3: Verstoringskaartje van het onderzochte terrein met de huidige niet-toegankelijke zone die voorheen door de wijnbottelarij ingenomen werd (rood) en een eveneens beboste zone (oranje).

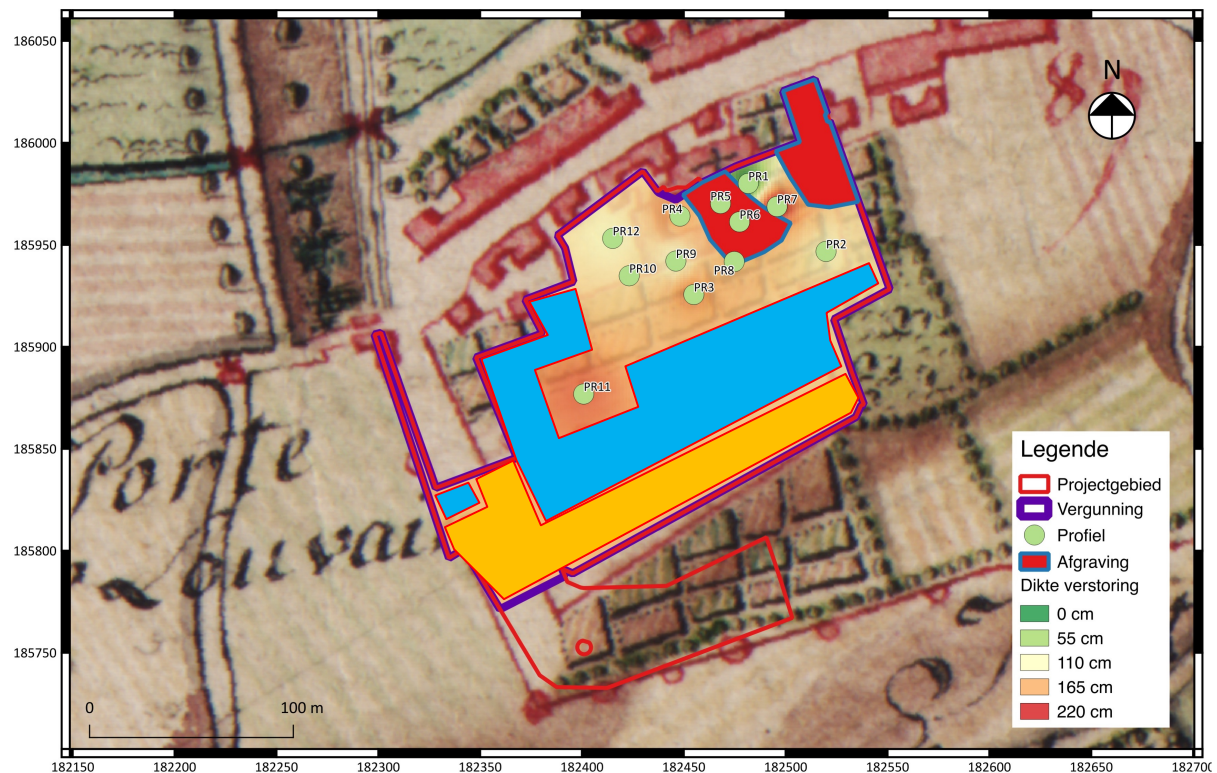

Fig. 3.4: Projectie van de uitgevoerde landschappelijke profielputten op de Ferrariskaart.

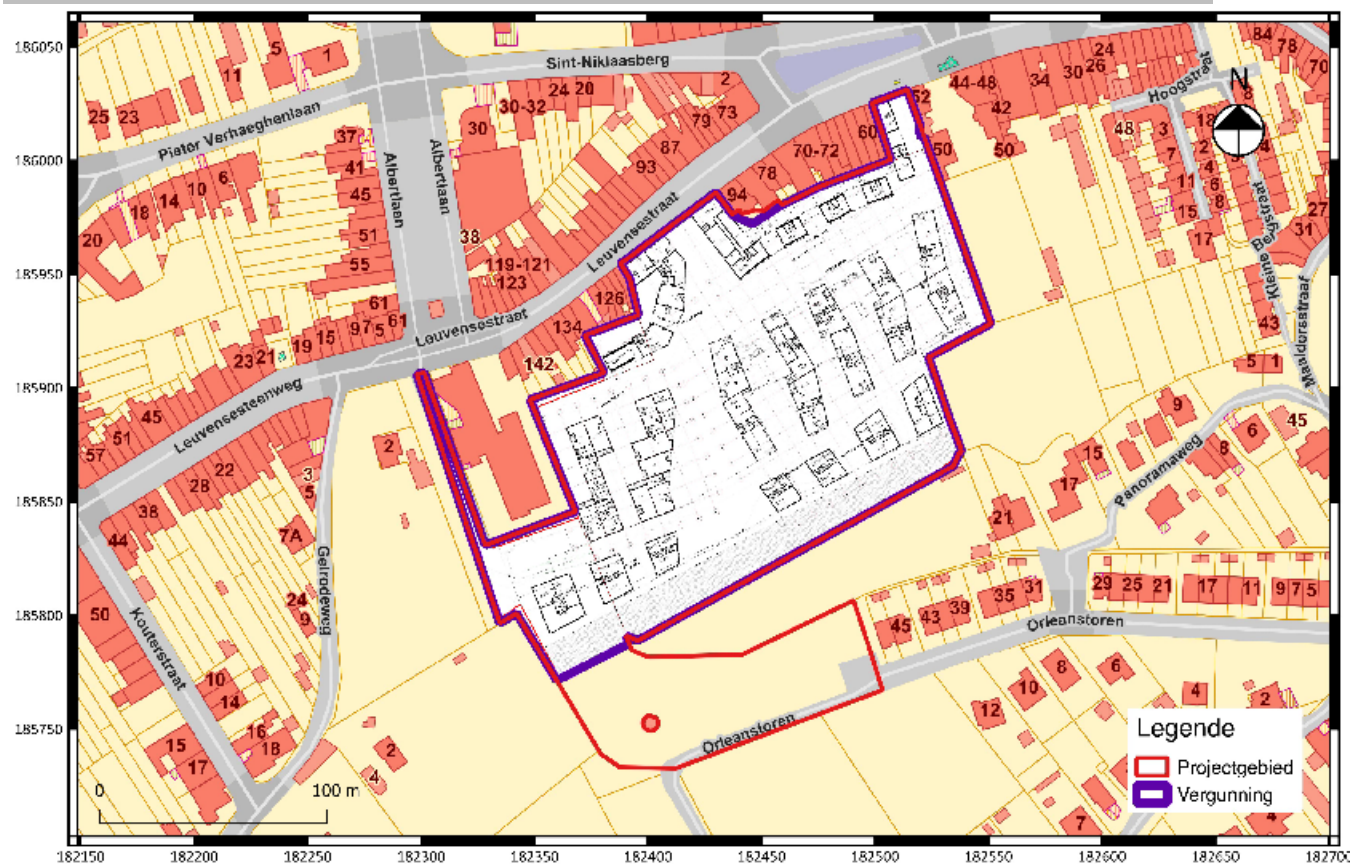

Fig. 3.5: projectie van de geplande werken (gelijkvloers) op het kadasterplan

3.3 Programma van maatregelen voor een uitgesteld vooronderzoek

In de zone tussen het proefsleuvenonderzoek (2010/160) waarbij de stadsmuur rond Aarschot in uitbraak werd geregistreerd en de Aurelianustoren met de bewaarde aanzet van deze stadsmuur naar het noordwesten toe worden mogelijk nog resten van deze stadsomwalling verwacht. De geplande werken zullen de mogelijk bewaarde resten van stadsomwalling verstoren in deze zone. Daarom wordt geadviseerd om, na de wellicht voorziene kap van de bomen in deze zone maar voorafgaand aan de overige terreiningsrepen, een proefsleuf aan te leggen haaks op de stadsmuur (in geel omkaderde zone op fig. 3.6). Er wordt bewust geen vaste plaats aangeduid voor de aanleg van deze sleuf. De terreincondities (steile helling) zijn namelijk ongunstig hiervoor. Daarom wordt de concrete locatie van deze sleuf niet vastgelegd. Wel dient deze een NO-ZW-oriëntatie te hebben, haaks op het tracé van de stadsmuur en mogelijke andere resten van de stadsomwalling (gracht?) in deze zone. De erkend archeoloog dient in samenspraak met de machinist ter plekke de meest geschikte locatie te zoeken en steeds de veiligheid van de uitvoerende partijen in acht te nemen.

De resten van de kloostermuur die nog geheel (of deels?) in opstand bewaard is ten zuiden en ten oosten van en op de grens van het projectgebied, bevinden zich ook vrij dicht tegen de zone van de geplande werken aan (18 m of minder in het oosten). Daarom dienen deze ook zeker te worden onderzocht voorafgaand aan de eigenlijke bouwwerken. Ze dienen te worden geïnspecteerd op mogelijke bouwsporen. Deze zullen worden geregistreerd (ingetekend en gefotografeerd).

Voorafgaand aan de werken is dit echter zeer moeilijk gezien de overwoekering van het terrein op deze plaats.

De kloostermuur ter hoogte van de nieuwbouw in het westen van het projectgebied is nieuw gebouwd en dient niet te worden onderzocht. Bij mogelijk bewaarde resten van de kloostermuur in het zuidwesten, binnen het gele kader, zullen deze met de voorziene sleuf haaks op de stadsmuur mee onderzocht kunnen worden. Daarom is de sleuf bewust wat verder naar het oosten toe doorgetrokken, teneinde mogelijk bewaarde resten van beide muren in deze zone zeker mee te kunnen onderzoeken.

De sleuf wordt aangelegd en geregistreerd volgens de voorschriften van de Code Goede Praktijk. De mogelijk aangetroffen resten van beide te verwachte muren of van een mogelijke gracht dienen tevens te worden bemonsterd overeenkomstig de Code Goede Praktijk teneinde optimale kenniswinst te genereren uit dit vooronderzoek.

Beide onderzoeken dienen te worden uitgevoerd na de kap van de bomen (althans deze die dienen gekapt te worden) tot op maaiveld zodat het terrein visueel zo overzichtelijk mogelijk is. De bomen kunnen in dit stadium nog niet worden uitgefreesd aangezien dit schade zou berokkenen aan mogelijk bewaarde archeologische resten.

Doel van het onderzoek op bouwsporen op de bewaarde kloostermuur in het zuiden en westen van het projectgebied is om deze nader te onderzoeken en te registreren voorafgaand aan de geplande bouwwerken.

Hierbij moeten minimaal de volgende onderzoeksvraag beantwoord worden:

-zijn er bewaarde bouwsporen zichtbaar die wijzen op mogelijke dichtgemaakte doorgangen, herstellingen of verbouwingen in deze muur? Zijn er andere bouwsporen zichtbaar?

Doel van het onderzoek met de proefsleuf is om de aanwezigheid van de stadsomwalling nader te onderzoeken en te registreren alvorens deze vernield wordt met de voorziene bouwwerken.

Hierbij moeten minimaal de volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

-Klopt het tracé van de stadsmuur zoals deze kan gereconstrueerd worden aan de hand van het proefsleuvenonderzoek (2010/160) uit 2010 en de in aanzet bewaarde stadsomwalling aan de Aurelianusstoren zelf? Zo niet wat is het juiste tracé ervan?

-Wat is de aard, opbouw en (ondergrondse) bewaringstoestand en -diepte van de mogelijk aanwezige stadsmuur en -gracht (en mogelijk de kloostermuur) op deze plaats?

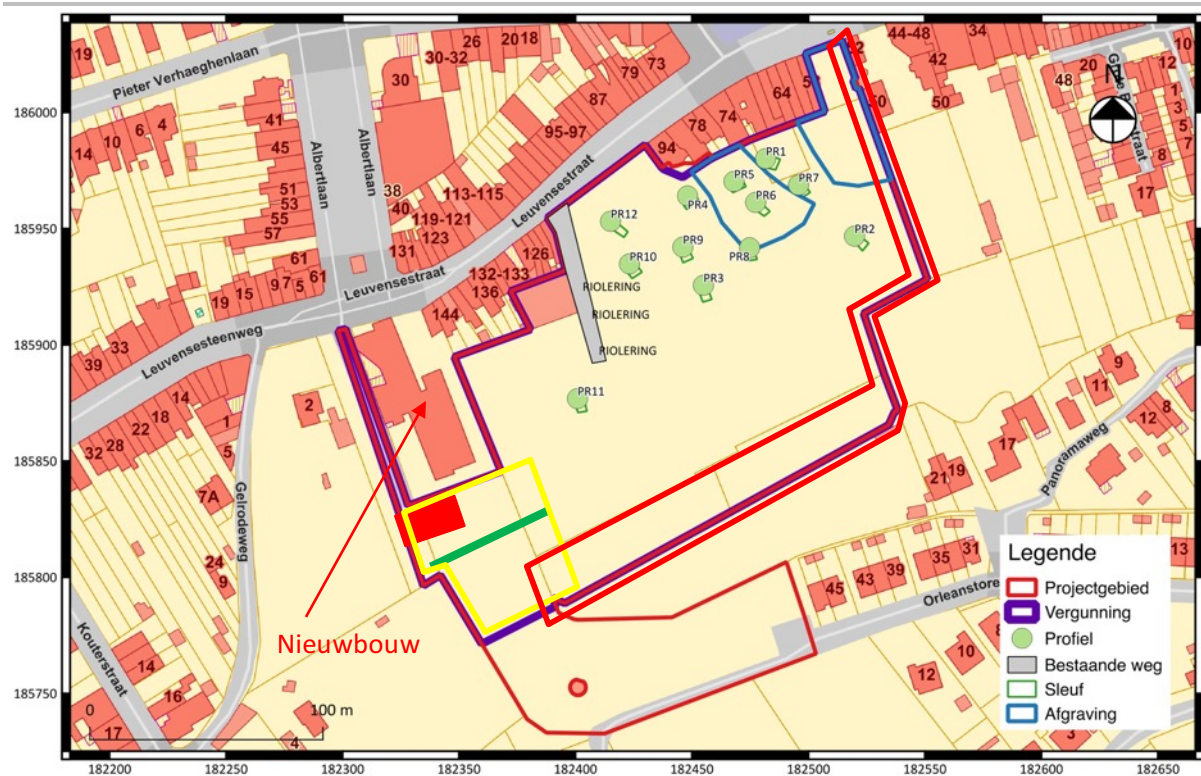

Fig. 3.6: Syntheseplan met zones voor geadviseerd vervolgonderzoek (geel en rood kader).